

ANA-MARIA DINU

MANAGEMENTUL ÎNTREPRINDERII ÎN CONDIȚII DE RISC

ANA-MARIA DINU

**MANAGEMENTUL
ÎNTRERINDERII ÎN CONDIȚII
DE RISC**

BUCUREȘTI

Copyright © 2014, **Editura Pro Universitaria**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin
Editurii Pro Universitaria

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
Editurii Pro Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

DINU, ANA-MARIA

Managementul întreprinderii în condiții de risc /

Ana-Maria Dinu. - București : Pro Universitaria, 2014

Bibliogr.

ISBN 978-606-26-0055-6

65

Lista abrevierilor

AEW	Andersen-Enron-WorldCom
AR	Anticiparea Riscurilor
BMR	Beneficiile Managementului Riscului
CAAMPL	Capital, Active, Acționari, Management, Profitabilitate și Lichiditate (engl. CAMELS Ratings – Capital adequacy, Assessts, Management Capability, Earnings, Liquidity, Sensivity)
CCR	Crearea unei Culturi de prevenire a Riscurilor
CEA	Creșterea Eficienței Activității
CR	Combaterea Riscurilor
CZR	Cunoașterea Zonelor de Risc
EMR	Existența Managementului Riscului
ER	Evaluarea Riscului
ERM	Managementul riscului al întreprinderii (eng. Enterprise Risk Management)
GR	Gestionarea Riscurilor
GRE	Gestionarea Riscurilor Externe
GRI	Gestionarea Riscurilor Interne
IM	Identificarea Managementului Riscului
ISO	Organizația Internațională de Standardizare (eng. International Organization for Standardization)
IT	Tehnologia informației (eng. Information Technology)
LMR	Locul Managementului Riscului
MER	Metode de Evaluare a Riscurilor
MPMR	Metode și Proceduri ale Managementului Riscului
MR	Managementul riscului
RFR	Reacția Firmei la Riscuri
RIR	Rata Internă de Rentabilitate
RMR	Rolul Managementului Riscului
RV	Reducerea Vulnerabilității
SAPA	Modelul Staționare, Adaptare, Pregătire, Acțiune (eng. PAPA Model)
SCA	Siguranța Continuării Activității
SR	Responsabilitate Socială (eng. Social Responsibility)
UE	Uniunea Europeană
VMA	Valoarea Monetară Așteptată
VNA	Valoarea Netă Anuală

Mulțumiri

Finalizarea tezei de doctorat, prin care se încheie o importantă etapă din pregătirea mea profesională, a fost posibilă numai cu condiția unei îndrumări științifice de calitate realizate cu profesionalism și a unor condiții adecvate necesare desfășurării activității de cercetare specifice temei abordate. Odată cu definitivarea acestei lucrări, doresc să adresez mulțumiri cuvenite tuturor celor care, în mod direct sau indirect, prin sugestiile oferite au contribuit la finalizarea acestui demers științific și m-au susținut în finalizarea lui.

În primul rând adresez alese mulțumiri și întreaga mea recunoștință și considerație conducătorului meu științific, domnul profesor universitar doctor Ion Stegăroiu, care m-a îndrumat cu profesionalism și tact pedagogic pe durata pregătirii doctorale și care m-a susținut în momentele grele. Îi sunt recunoscătoare în același timp pentru faptul că m-a acceptat ca doctorand, pentru sugestiile și indicațiile prețioase fără de care această lucrare nu s-ar fi realizat. Vă mulțumesc pentru încrederea, sprijinul și atenta îndrumare oferite în toți acești ani!

Mulțumiri calde și deosebită recunoștință îi adresez doamnei conferențiar universitar doctor Emilia Gogu pentru disponibilitatea de a mă ajuta, răbdarea, generozitatea și numeroasele îndrumări de specialitate acordate.

Mulțumiri speciale sunt adresate domnului conferențiar universitar doctor Cezar Militaru, care a fost alături de mine cu sfaturi importante și pentru bogata experiență pe care am acumulat-o lucrând alături de dumnealui.

Alese mulțumiri doamnei profesor universitar doctor Constanța Chițiba – Decanul Facultății de Relații Economice Internaționale pentru sfaturile constructive și pentru sprijinul constant oferit.

Mulțumesc colegei mele, conferențiar universitar doctor Maria Tilea, pentru ajutorul edificator oferit în momente de rătăcire și pentru încurajarea permanentă, susținerea și încrederea acordată încă de la începutul colaborării noastre.

Doresc să mulțumesc domnului profesor universitar doctor Ovidiu Rujan de la Academia de Studii Economice pentru suportul fizic și moral oferit în activitatea didactică și de cercetare de când lucrez alături de dumnealui ca asistent universitar, timp în care am colaborat la scrierea a numeroase articole și manuale, în desfășurarea de activități de cercetare în domeniul afacerilor internaționale. Îi mulțumesc pentru numeroasele sfaturi și cunoștințe învățate de la dumnealui și pentru preocuparea constantă de a mă îndruma în direcțiile de cercetare abordate.

De asemenea, le mulțumesc colegilor și prietenilor mei care m-au susținut în finalizarea lucrării și care au știut să-mi asculte frământările și care uneori mi-au oferit soluții.

Nu în ultimul rând, mulțumesc familiei care m-a sprijinit pe toată perioada derulării stagiului de doctorat, părinților mei fiindu-le dedicată această reușită.

INTRODUCERE

*„Trebuie să urmărim riscul
pentru că el este condiția
tuturor succeselor.”*

Louis de Broglie¹

În cadrul acestei teze am încercat să evidențiez eforturile deosebite pe care le depun astăzi companiile care activează pe piețele internaționale pentru a face față provocărilor în continuă creștere, în condițiile menținerii standardelor de calitate, toate aceste probleme regăsindu-se într-un mediu economic instabil, fapt care a condus la înțelegerea necesității unui management al riscurilor în cadrul oricărui tip de organizație. Astfel, am apelat la cercetările de specialitate, pentru a pune în evidență contribuția managementului riscului la creșterea economică.

Orice demers științific nu poate fi întreprins fără a face recurs la o metodologie de cercetare științifică corespunzătoare.

Cuvântul metodologie este complex, format din „*methodos*” și „*logos*” care se traduce prin „*metodă*” și „*știință*”, în limba greacă, iar în traducere liberă „*știința metodei*”, adică știința creării, a alegerii și întrebuintării metodei în procesul de investigare a unui fenomen economic. De asemenea și expresia „*methodos*” este formată din două cuvinte „*meta*” și „*odos*”, adică „*după cale*”, îndrumarul care asigură succesul oricărei investigații științifice. Metodologia cercetării științifice economice este o parte a științei economice. Definiția care poate fi dată metodologiei cercetării poate fi: „*un ansamblu de principii, de etape și faze, de metode, tehnici și instrumente de investigare și cunoaștere științifică a fenomenelor economice*”.

În stadiul actual al cunoașterii din domeniul economic s-a observat o accepțiune pozitivă dar și negativă cu privire la risc, acesta fiind caracterizat de

¹ Louis de Broglie a fost un fizician de origine franceză, laureat al Premiului Nobel pentru descoperirea unui anumit tip de unde. Este autorul operei *Certitudinile și incertitudinile științei*, în anul 1963.

probabilitate și impact iar incertitudinea poate fi asociată cu imposibilitatea de a estima probabilitatea și impactul cu privire la anumite evenimente care pot avea loc.

Domeniul de studiu al riscurilor reprezintă una din cele mai importante provocări pentru umanitate datorită prezenței lor în toate domeniile de activitate. Oricare ar fi misiunea, viziunea, scopurile, obiectivele, valorile sau standardele, riscul și managementul acestuia, este inerent în realizarea tuturor acestora². Riscul poate fi asociat cu producerea unor evenimente cu impact negativ asupra părților implicate, care pot fi atât indivizi cât și organizații sau guverne. Astfel, riscul poate fi privit ca un eveniment generator de pierderi morale sau materiale care nu pot fi determinate din timp, dar pentru care poate fi estimată probabilitatea de producere. *„Din perspectiva abordărilor din punct de vedere statistic, riscul prezintă variația rezultatelor posibile, favorabile sau nefavorabile, într-o acțiune viitoare”³.*

Riscul a jucat întotdeauna un rol important în viața oamenilor în general și a întreprinzătorilor în particular. Astfel, pentru conceperea primului capitol intitulat *„Aspecte teoretic-metodologice cu privire la managementul riscului într-o organizație”* am studiat literatura de specialitate din acest domeniu, atât de pe plan național, cât și internațional.

Literatura de specialitate pe plan internațional, reprezentată de Holton G. arată că *„riscul este un concept multidimensional, având ca și coordonate esențiale expunerea și incertitudinea”*. Literatura de specialitate de pe plan național, reprezentată de Opran C.⁴ abordează riscul ca *„un mix de elemente generale (incertitudinea și expunerea) și specifice (probabilitatea de apariție a unui fenomen cu efecte negative și volatilitatea rezultatelor)”*.

De asemenea, economiștii atrag atenția asupra câtorva greșeli frecvente în abordarea riscurilor, între care mai importante sunt atribuirea unui singur înțeles riscului și rolul prea mare atribuit analiștilor în luarea unor decizii în managementul riscurilor.

² Petrescu M., Stegăroiu I., Năbârjoiu N., Duică A., Popa E., *Managementul schimbării și riscului*, Editura Bibliotheca, Târgoviște 2010

³ Berges C., *Risk Management: The Unrecognized Necessity*, Rural Libraries 31, no. 1, 1993

⁴ Opran C., Paraipan L., Stan S., *Managementul riscului*, Editura comunicare.ro, București, 2004

De regulă, funcția de management al riscului presupune următoarele activități:

- ✓ de a asista compania în procesele de identificare și evaluare a riscurilor;
- ✓ de a implementa unele programe de prevenire și control cu privire la posibilele pierderi și daune;
- ✓ de a organiza în cadrul companiei instructaje și seminarii educaționale pentru angajați pe probleme legate de risc, protecția mediului, protecția muncii, securitate etc.;
- ✓ de a asigura respectarea prevederilor legislației;
- ✓ de a pune în aplicare tehnici de finanțare a riscului care nu presupun asigurarea;
- ✓ de a rezolva plângerile și reclamațiile la adresa firmei, de a le formula și adresa către terți precum și de a negociera litigiile cu reprezentanții legali ai terților;
- ✓ de a concepe și coordona programe de asigurări pentru salariați.

În cadrul capitolului doi, „**Riscul în afaceri**” am încercat să arat care este rolul și impactul riscului în afacerile economice internaționale. De asemenea, am încercat să stabilesc clar care sunt diferențele dintre risc, incertitudine și probabilitate.

Înțelegerea riscului și evidențierea dimensiunilor sale presupun conștientizarea pericolului unei acțiuni, asumarea responsabilității de către o persoană atunci când afirmă că rezolvă o problemă sau face un lucru pe „*riscul său*”. Agenții economici percep riscul ca pe un rezultat nefavorabil, o probabilitate a pierderii, atașată însă unui câștig. În domeniul investițiilor, riscul este acceptat dacă se compensează cu un câștig adițional ce poate fi anticipat cu o anumită probabilitate.

În al treilea capitol, „**Managementului riscului investițional**”, am adus atenția asupra necesității unui program de management al riscurilor în cadrul oricărei organizații și tipurile de risc cu care aceasta se poate confrunta.

Managementul riscului este un proces cu feedback dinamic, deciziile fiind revizuite și revăzute periodic. De-a lungul timpului, există posibilitatea de apariție a unor noi expuneri, informațiile să fie mai exacte, iar unele metode de gestiune a

riscului să devină mai ieftine. Prin *revizuire*, se așteaptă ca noile metode să conducă la reducerea riscurilor.

Scopul managementului riscului este acela de a proteja entitatea de riscuri și de efectele lor. Problematika managementului riscului implică abordări interdisciplinare, termenii specifici managementului fiind completați de termeni din alte domenii, precum: economie, statistică și econometrie, finanțe, psihologie etc.

În urma analizei privind stadiul și evoluția documentării în privința managementului riscului se ajunge la concluzia că în stadiul actual al cunoașterii din cadrul științelor sociale și în domeniul economic nu s-a cristalizat o abordare unitară a managementului riscului ci, dimpotrivă, se remarcă o pluralitate a abordărilor.

În capitolul patru, „*Cadrul conceptual, epistemologic și metodologic al cercetării științifice*” am prezentat necesitatea și rolul chestionarului în activitatea de management al riscului. Iar în capitolul cinci, „*Prelucrarea, analiza și interpretarea studiului privind identificarea și determinarea interdependenței factorilor managementului riscului la nivelul întreprinderilor*” am prezentat rezultatele obținute în urma cercetării și discuțiilor purtate cu persoane care activează în domenii economice diferite privind percepția acestora față de managementul riscului.

Chestionarele reprezintă o parte importantă în procesul de management al riscului deoarece prin intermediul acestora riscul poate fi identificat înainte de a lansa în execuție un proces, un plan, de a face o investiție.

În realizarea capitolului șase, „*Elaborarea de strategii manageriale privind evaluarea riscului în afaceri. Proiectarea unui model strategic*” al acestei lucrări am pornit de la sistematizarea și prelucrarea datelor și informațiilor preluate atât din literatura de specialitate din domeniu, referitoare la activitățile de asistare a companiei în identificarea și evaluarea riscurilor, dezvoltare durabilă, revizuirea și verificarea contractelor și a altor documente în scopuri legate de managementul riscului, implementarea programelor de prevenire și control al pierderilor și daunelor.

Am optat pe îmbinarea cercetării cantitative cu cercetarea cantitativă în scopul obținerii rezultatelor așteptate în urma cercetării întreprinse, instrumentele științifice aparținând celor două categorii de metode.